

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ – СКОПЈЕ

ГОДИШНИК

НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

ANNUAIRE
DE LA FACULTÉ DE DROIT
“IUSTINIANUS PRIMUS” DE SKOPJE

ПО ПОВОД 40 ГОДИНИ ОД ОСНОВАЊЕТО
НА СТУДИИТЕ ПО НОВИНАРСТВО

СКОПЈЕ 2018

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ.КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
L'UNIVERSITE "ST CYRILLE ET METHODE" – SKOPJE

**ГОДИШНИК
НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ**

ГОДИШНИК	ТОМ 57	СКОПЈЕ SKOPJE	2018
----------	--------	------------------	------

**ANNUAIRE
DE LA FACULTÉ DE DROIT
“IUSTINIANUS PRIMUS” DE SKOPJE**

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Главен и одговорен уредник
проф.д-р Ирена Рајчиновска Пандева (Република Македонија)

Уредувачки одбор за Годишникот по повод 40 години од основањето на
студиите по новинарство

проф.д-р Јасна Бачовска Недиќ (Република Македонија),
проф.д-р Ирена Рајчиновска Пандева (Република Македонија),
проф.д-р Даниела Блажевска (Република Македонија),
проф.д-р Биљана Петревска (Република Македонија),
проф.д-р Сеад Алиќ (Република Хрватска),
проф.д-р Гордана Виловиќ (Република Хрватска),
доц.д-р Александра Бракус (Република Србија),
асс.м-р Лидија Мирков (Република Србија),
проф.д-р Лејла Турчило (Република Босна и Херцеговина),
доц.д-р Мимо Драшковиќ (Република Црна Гора),
проф.д-р Ева Полак (Република Полска)
м-р Мери Марес (САД)

Секретар
доц. д-р Катерина Шапкова Коцевска (Република Македонија)

Правен факултет „Јустинијан Први“
Ул. Гоце Делчев 9б 1000 Скопје, Република Македонија

Лектура: Софија Чолаковска – Поповска

Печати: MAP-CAЖ

Тираж - 150

Објавувањето на овој Годишник и подготовката на трудови чии што автори
се вработени на Правниот факултет „Јустинијан Први“ - Скопје е во рамки на
Проектот “Евроинтеграција на општествениот, правниот и политичкиот
систем на Република Македонија”.

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ – СКОПЈЕ

**ГОДИШНИК
НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ
„ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ
ANNUAIRE
DE LA FACULTÉ DE DROIT
“IUSTINIANUS PRIMUS” DE SKOPJE**

ПО ПОВОД 40 ГОДИНИ ОД ОСНОВАЊЕТО
НА СТУДИИТЕ ПО НОВИНАРСТВО

СКОПЈЕ 2018

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	V
1. Петрушевска Татјана, Огњаноска Лепосава ПОГЛАВЈАТА 23 И 24 ОД ACQUIS COMMUNAUTAIRE ВО КОНТЕКСТОТ НА ПОЛИТИКАТА НА УСЛОВУВАЊЕ ЗАРАДИ ИНТЕГРИРАЊЕ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА: ПОЛИТИЧКИОТ И ТЕОРЕТСКИОТ КОНТЕКСТ	1
2. Uzunov Vanco, Petrevska Biljana TELEVISION ADVERTISING MARKET IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA	25
3. Тренеска Дескоска Рената, Трајковска Христовска Јелена ОДЛУЧУВАЊЕТО НА УСТАВНИОТ СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПО БАРАЊЕ ЗА ЗАШТИТА НА СЛОБОДАТА НА ИЗРАЗУВАЊЕ	47
4. Дескоски Тони, Доковски Вангел ГРАНИЦИ НА АРБИТРАБИЛНОСТА ВО ПРАВОТО НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – анализа на споровите за надомест на штета предизвикана со клеветата и навредата	63
5. Груевски Томе ТЕОРИИ ЗА УЛОГАТА НА МАСОВНИТЕ МЕДИУМИ	83
6. Бачовска Недиќ Јасна ИСТРАЖУВАЧКОТО НОВИНАРСТВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ПОМЕЃУ ДОКТРИНАРНИТЕ АСПЕКТИ И ПОЗИТИВНИТЕ ПРАКТИКИ	99
7. Груевска-Дракулевски Александра, Мисоски Бобан, Илиќ-Димоски Дивна НАЧЕЛОТО НА ПРЕЗУМПЦИЈА НА НЕВИНОСТ И НОВИНАРСКАТА ЕТИКА: СЛУЧАЈОТ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	115
8. Гавриловиќ Ненад ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТА ПРЕДИЗВИКАНА ОД ЖИВОТНИ: СЕКТОРСКИ РЕЖИМ ЗА ЈАВНИТЕ ПАТИШТА	141
9. Божиновски Владимир TOWARDS THE SOLUTION OF THE NAME ISSUE – PERCEPTIONS AND ATTITUDES IN 2016	175
10. Михајлова Стратилати Елена МЕДИУМИТЕ И ГОВОРОТ НА ОМРАЗА	203
11. Рајчиновска Пандева Ирена, Младенова Вики ПОМЕЃУ ОТПОРОТ И СУВЕРЕНОТО ВЛАДЕЕЊЕ: БЕЛЕШКИ ЗА ГОВОРОТ И ЗДРУЖУВАЊЕТО (СЛУЧАЈОТ НА ТУРЦИЈА)	211

12. Донеv Дејан ДО ВЕРОДОСТОЈНОСТ НА МЕДИУМИТЕ ПРЕКУ РАЗВИЕН ЕТОС НА ПУБЛИКАТА И НЕЈЗИНА МЕДИУМСКА ПИСМЕНОСТ	223
13. Вељановска Светлана, Петрески Арсе МЕДИУМСКА ПИСМЕНОСТ КАЈ ДЕЦАТА КАКО НАЧИН ЗА ЗАШТИТА ОД МЕДИУМСКИТЕ СОДРЖИНИ	235
14. Chupeska-Stanishkovska Ana AUTHORITARIAN POPULISM MEDIATED - THE CASE OF MACEDONIA	249
15. Ценеvска Илина ЕВРОПСКАТА УНИЈА КАКО ЕДЕН УНИКАТЕН ВИД НА СУВЕРЕНИТЕТ	261
16. Shapkova Kocевска Katerina IS FREEDOM OF EXPRESSION ASSOCIATED WITH ECONOMIC PROSPERITY? EVIDENCES FROM THE 21ST CENTURY	277
17. Трајкоска Жанета ДЕКОНСТРУКЦИЈА НА МЕДИУМСКАТА МАНИПУЛАЦИЈА: ПОСТОИ ЛИ ВИСТИНСКА РАЗЛИКА МЕЃУ ОДНОСИТЕ СО ЈАВНОСТА И СПИНИНГОТ	289
18. Dragouni Olimpia EXPRESSING MACEDONIA: FREEDOM OF SPEECH IN THE GREEK-MACEDONIAN DISPUTE	315
19. Mironski Jasmina FREEDOM OF EXPRESSION AND COMMUNICATION IN NEW MEDIA	329

Проф. д-р Татјана Петрушевска*
М-р Лепосава Огњаноска*

**ПОГЛАВЈАТА 23 И 24 ОД ACQUIS COMMUNAUTAIRE ВО
КОНТЕКСТОТ НА ПОЛИТИКАТА НА УСЛОВУВАЊЕ
ЗАРАДИ ИНТЕГРИРАЊЕ ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА:
ПОЛИТИЧКИОТ И ТЕОРЕТСКИОТ КОНТЕКСТ**

341.171.071.51:021.461]:32

Рецензија – Изворна научна статија

РЕЗИМЕ

Целта на овој труд е да ги согледа клучните карактеристики на и тенденциите во поглавјата 23 и 24 од *acquis communautaire* во контекстот на политиката на условување од страна на Европската унија. Појдовната претпоставка врз којашто понатаму консеквентно се развива трудот е дека условите за прием во членство непрестано стануваат сè потешки поради сè поопсежниот корпус на *acquis communautaire*, поради сè помалиот апсорпциски капацитет на Унијата како специфичен субјект на меѓународното право и актер во меѓународната арена и сè подлабоките проблеми во однос на демократијата и на владеењето на правото во државите-кандидатки за членство. Следствено, извонредно значаен дел од предизвиците кои бараат сериозно справување е вграден во поглавјата 23 и 24 за кои, меѓу другите, односно, заедно со сите други (повеќе од дури 30 - бројките варираат бидејќи се *questio facti*, односно, може да се разликуваат од држава-кандидат до држава-кандидат) поглавја врз основа на кои се одвиваат преговарачките процеси со државите-кандидати на нивниот пат кон, за среќа, сеуште големото европско семејство.

КЛУЧНИ ИЗРАЗИ: *acquis communautaire* на ЕУ; политичка унија на ЕУ; Договор од Лисабон; политика на условување; Европска унија; владеење на правото; поглавја 23 и 24; европеизација; демократизација; трансформативна моќ.

* Доктор на правни науки, Редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

* Магистер по меѓународно право

Проф. д-р Тони Дескоски*
Доц. д-р Вангел Доковски*

**ГРАНИЦИ НА АРБИТРАБИЛНОСТА ВО ПРАВОТО
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА –
анализа на споровите за надомест на штета предизвикана
со клевета и навреда**

347.998.74(497.7)

Рецензија – Изворна научна статија

I. ВОВЕД

Во современите деловни односи, арбитражата претставува моќно средство за решавање на споровите што настануваат помеѓу деловните субјекти. Помеѓу различните алтернативни начини за решавање на споровите, арбитражата по својот карактер е најблиску до адјукативниот процес на правораздавање. За разлика од останатите методи на алтернативно решавање на споровите, арбитарот располага со моќ да го реши спорот и да донесе одлука која е задолжителна за странките на спорот.¹ Овој механизам е широко прифатен во сферата на трговските спорови, каде што странките самите оптираат надвор од судскиот механизам на заштита на нивните права. Сепак, со оглед на тоа што арбитражата е еден од методите за решавање на споровите со сопствени јавно-правни последици, постојат определен вид спорови за кои е резервирана исклучиво судската заштита. Па така, според Ханотиау (Hanotiau), државата задржува надлежност за определен вид спорови и на тој начин споровите стануваат неарбитрабилни.² Ако ги разгледуваме областите каде што е резервирана судската надлежност, ќе

* Доктор на правни науки, Редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

* Доктор на правни науки, Доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

¹ R. Kuttner, “The Arbitrator as Leader and Facilitator: in Tony Cole, *The Roles of Psychology in International Arbitration*, International Arbitration Law Library, Volume, Kluwer Law International 2017, с. 96.

² B. Hanotiau, “The Law Applicable to Arbitrability”, *Singapore Academy of Law Journal*, 2014, 26 SAclJ, стр. 875.

идентификуваме спорови поврзани со стечајното право, семејното и кривичното право. Во секој случај, самата држава, водена од своите економски интереси и општествена политика, одлучува кои видови спорови можат да се решат по пат на арбитража.³

Но, каде е тука можноста за решавање на спорите во врска со надомест на штета од клеветата и навреда? Во правниот систем на Република Македонија, клеветата и навредата традиционално беа третираны како кривични дела, а акцентот на правната заштита тесно се поврзуваше не само со поединецот на кого му беше причинувана штета, туку и со поширокиот општествен интерес. Токму поширокиот општествен интерес беше причина клеветата и навредата да бидат класифицирани како кривични дела. Акцентот беше ставен на казната кон причинителот на штетата, што честопати беше изразена преку казна затвор. Стануваше збор за правна традиција која беше прифатена во порашената СФРЈ. Но, по повеќе од 20 години од распаѓањето на правниот систем на СФРЈ, започна тренд на декриминализација на клеветата и навредата и воведување граѓанско-правна одговорност за штетата која настанува од клеветата и навредата. Така, денес, во Република Македонија клеветата и навредата се посебен вид граѓанско-правни деликти за кои е исклучена кривичната одговорност. На тој начин, акцентот на заштита е моралниот интегритет на личноста.

Со декриминализацијата на клеветата и навредата и воведувањето на концептот на граѓанско-правна одговорност за штета која произлегува од клеветата и навреда, се изврши трансформација на судската постапка во која се одлучуваше за клеветата и навреда од кривична во парнична постапка. На тој начин, се создаде ситуација во која правилата на парничната постапка ги заменија правилата на кривичната постапка и се остави можност за внесување на алтернативните начини на решавање на спорите. Во овој труд, авторите ќе се задржат на можноста и потребата од решавање на спорите во врска со клеветата и навреда пред независно, неутрално тело – арбитража.

II. АРБИТРАБИЛНОСТ – основни согледувања

За да се конституира надлежност на арбитража, потребно е да постои полноважна арбитражна спогодба. Па така, за да може арбитражната

³ N. Blackaby, C. Partasides, A. Redfern, M. Hunter, *Redfern and Hunter on International Arbitration*, Oxford University Press, New York 2009, c. 124.

спогодба да биде ефективна, потребно е предметот на спорот за кој се однесува да биде арбитрабилен, односно мора да биде предмет на спор, за кој државата смета дека е подобен да биде решаван по пат на арбитража.⁴

Согласност на странките изразена во арбитражна спогодба е основата за обврската на странките да се подложат на арбитража. Но, арбитражната спогодба, како и секој друг договор, мора да ги исполнува условите поставени во важечките правни прописи за да биде полноважна. Првиот услов е таа да биде склучена од лица кои ги исполнуваат општите правни претпоставки во поглед на способноста да склучат таква спогодба (*capacité de comprometre*).⁵ И второ, спогодбата мора да се однесува на спор кој е подобен за да биде решен од арбитража. Овие два услова заедно го чинат својството на т.н. „арбитрабилност“.

Арбитрабилноста претставува подобност за предметот на спорот да може да се состави арбитражна спогодба и на тој начин да може да се одлучува за спорот во арбитражна постапка.⁶ Во правната наука се разграничуваат два вида **арбитрабилност**: а) **субјективна** – која се однесува на способноста на лицата да бидат странки во арбитражната постапка (арбитрабилност *ratione personae*); и б) **објективна** – која се однесува на подобноста на предметот на спорот да биде изнесен пред арбитража (арбитрабилност *ratione materiae*).⁷ Субјективната арбитрабилност треба да одговори на прашањето кој може да се подложи на арбитража, додека објективната арбитрабилност детерминира што може да биде предмет на арбитражата.⁸

Како посебно интересно прашање кое се појавува е прашањето за самата природа на арбитрабилноста, дали станува збор за прашање од договорна или од процесно-правна природа. Така, Карим Јусуф (Karim

⁴ Moses L. Margaret, *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, Cambridge University Press, 2008, c. 31.

⁵ Поопширно за способноста за склучување арбитражна спогодба, види: Petrović Jelena, *Ugovor o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži*, Beograd, 1998, c. 88-89.

⁶ M. Heider, M. Nueber, H. Schumacher, A. Suwy, G. Zelier, “Dispute Resolution in Austria – an Introduction”, Wolters Kluwer, 2015, c. 10.

⁷ Hanotiau Bernard, *L’arbitrabilité*, Recueil des cours de L’Académie de droit international de la Haye, 2002, Tome 296, c. 43. Исто и Sajko Krešimir, *Arbitration Agreement and Arbitrability Solutions and Open Issues in Croatian and Comparative Law*, 3 *Croatian Arbitration Yearbook*, 1996, (<http://web.lexis-nexis.com> 2000), c. 3.

⁸ Böckstiegel Karl-Heinz, “Public Policy and Arbitrability”, во збирката: Sanders Pieter (editor), *Comparative Arbitration Practice and Public Policy in Arbitration*, ICCA Congress Series No. 3, Deventer, 1987, c. 181.

Youssef) гледа на прашањето за арбитражата низ призмата на договорната теорија, па исклучувањето на прашања за кои не е дозволено договарање на арбитража, во суштина, претставува ограничување на слободата на договарањето.⁹ За разлика од него, според Ставрос Брекулакис (Stavros Brekoulakis), прашањето е од процесно-правна природа. Станува збор за специфичен услов кој влијае на јурисдикциониот аспект на арбитражната спогодба. Токму арбитрабилноста е услов за да се воспостави надлежноста на трибуналот во конкретен спор (и тоа процесно-правен услов), а не услов за полноважноста на арбитражната спогодба (договорен, контрактуален услов).¹⁰

Прашањето за арбитрабилноста е предмет на интерес и на Конвенцијата за признавање и извршување на странски арбитражни одлуки од 1958 година (во натамошниот текст: Њујоршката конвенција од 1958 година). Па така, Според Њујоршката конвенција од 1958 година, прашањето за арбитрабилност на предметот на спорот може да се појави како прашање пред суд кога судот е повикан да ја признае арбитражната спогодба и да ги упати странките на арбитража (член 2), или во постапка за признавање и извршување странска арбитражна одлука (член 5).¹¹

2.1. Субјективна арбитрабилност (арбитрабилност *ratione personae*)

Субјективната арбитрабилност, како што веќе беше напоменато, претставува способност на лицата да бидат странки во арбитражната постапка. Таа ги опфаќа еднакво сите модалитети поради кои кај странките може да отсутствува способност за полноважно склучување арбитражна спогодба и тоа: „недостигот од способност да се биде странка во арбитражната постапка и недостигот од деловна способност за полноважно да се склучи

⁹ K. Youssef, Part I Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 3 – The Death of Inarbitrability in Loukas A. Mistelis and Stavros L. Brekoulakis (eds), *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*, International Arbitration Law Library, Volume 19, Kluwer Law International 2009, 49.

¹⁰ S. Brekoulakis, Part I Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 2 – On Arbitrability: Persisting Misconceptions and New Areas of Concern in Loukas A. Mistelis and Stavros L. Brekoulakis (eds), *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*, International Arbitration Law Library, Volume 19, Kluwer Law International 2009, c. 39.

¹¹ Arfazadeh Homayoon, Arbitrability under the New York Convention: The Lex Fori Revisited, *Arbitration International*, Vol. 17, No. 1, 2001, c. 73.

арбитражната спогодба“.¹² Така, може да се каже дека предметот на спорот е арбитрабилен кога не постои исклучива надлежност на државниот суд.¹³

2.2. Објективна арбитрабилност (арбитрабилност *ratione materiae*)

Спорот кој настанал помеѓу странките е потребно да биде подобен за решавање од страна на арбитража. Во оваа смисла, постојат определни видови спорови за кои е предвидена исклучива надлежност на судовите. Според Зороска Камиловска, основно правило е дека секој спор меѓу странките не може да се изнесе пред арбитража, зашто државата во одредени работи има право да го задржи монополот на судење со цел да ги заштити интересите на трети лица или за да реши правни прашања кои се од интерес на целата заедница.¹⁴ Па така, оправувањето на пропишувањето на исклучива судска надлежност се однесува на сфаќањето дека определена материја е достапна за основно функционирање на правдата или водењето на бизнисот и поради тоа тие се исклучиво резервирани за судовите.¹⁵ Така, **подобноста на спорите да бидат подложени на арбитража во правната доктрина се нарекува арбитрабилност**. Исто така, се вели дека овој термин го „изразува квалитетот кој треба да го поседува одредена правна материја, прашање или спор за да биде подложен под јурисдикционата власт на арбитражите“.¹⁶

Прописите со кои се одредува арбитрабилноста се од императивна природа, при што најчесто во нив се дефинираат спорите за кои не е дозволено да се договара арбитража. Доколку странките, и покрај забраната, склучат арбитражна спогодба за спор кој не е арбитрабилен, таа нема да биде полноважна. Оттука, во правната наука се констатира дека „арбитрабилноста, всушност, е услов за полноважноста на арбитражната спогодба, а со тоа и за надлежноста на арбитражите“.¹⁷

¹² Така: Patocchi Paolo Michele, The 1958 New York Convention, The Swiss Practice, објавено во збирката: The New York Convention of 1958, A Collection of Reports and Materials, ASA Special Series, No. 9, Zürich, 1996, c. 168.

¹³ D. Schramm, E. Geisinger, P. Pinsolle, “Article II” in Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, a Global Commentary on the New York Convention, Wolters Kluwer, 2010, c. 69.

¹⁴ Татјана Зороска Камиловска, Арбитражно право, Скопје 2015, c. 90.

¹⁵ Tweeddale Andrew, Tweeddale Keren, Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice, Oxford University Press, 2005, c. 110-111.

¹⁶ Level Patrice, L’arbitrabilité, *Revue de l’arbitrage*, 1992, c. 213.

¹⁷ Hanotiau Bernard, L’arbitrabilité, *Recueil des cours de L’Académie de droit international de la Haye*, 2002, Tome 296, c. 39.

Меѓународните арбитражни конвенции не содржат никаква насока околу одредувањето на кругот на прашањата кои би можеле да бидат опфатени со неарбитрабилноста на споровите. Тоа е сосема разбирливо, затоа што разликите помеѓу одделните национални законодавства во поглед на сфаќањето и примената на концептот на арбитрабилност на споровите е преголема. Во суштина, арбитрабилноста е прашање на јавниот поредок. Како што јавниот поредок се разликува од држава во држава, арбитрабилноста на определен предмет, исто така, се разликува од јурисдикција во јурисдикција. Токму поради тоа, судиите од различни јурисдикции прашањето дали предметот на спорот е арбитрабилен го разгледуваат од различни аспекти.¹⁸

Поради тоа, прашањето за одредувањето на кругот на споровите чиј предмет ќе се смета како неарбитрабилен останува во надлежност на одделните држави. Тие, зависно од сопствената процена, во своето законодавство ќе ги детерминираат подрачјата за кои нема да биде допуштено странките да договараат арбитража. Во правната наука се истакнува дека „неарбитрабилниот карактер на одредени прашања лежи во неразделната врска која постои помеѓу нив и основите на економскиот и социјалниот поредок на државата чиј суд добива задача да ја штити таа врска“.¹⁹ Традиционално, како области кои се резервирани за решавање од државните судови се сметаат антимонополското законодавство, полноважноста на правата од индустриска сопственост (патенти, заштитни знаци), заштитата на потрошувачите, берзанските трансакции со хартии од вредност, статусните спорови на трговските друштва, јавно-правните забрани за трговија во странство, осигурувањето, транспортот и сл.²⁰

Според **Redfern/Hunter**, „концептот на арбитрабилност, како што исправно се нарекува, се однесува на ограничувањата од јавниот поредок врз арбитражата како метод на решавањето на споровите. Секоја држава може да реши, согласно со својата економска и социјална политика, кои прашања

¹⁸ Baron M. Patrick, Liniger Stefan, A Second Look at Arbitrability, Approaches to Arbitration in the United States, Switzerland and Germany, Arbitration International, Vol. 19, No. 1, 2003, с. 27

¹⁹ Hascher Dominique, “Les Conditions d’arbitrabilité et la jurisprudence”, Competition and Arbitration Law, dossier de l’Institut de la CCI, 1992, с. 151 – цитирано според Hanotiau Bernard, op. cit., с. 40.

²⁰ Поопширно за прашањето на ограничувањето на арбитрабилноста на споровите, види: Hanotiau Bernard, op. cit. с. 117 -243.

можат да бидат решавани, а кои не можат да бидат решавани преку арбитража. Во меѓународните случаи, арбитрабилноста вклучува балансирање на неколку спротивставени политички цели. Законодавците и судовите во секоја земја мораат да го урамнотежат значењето на зачувувањето на прашањата од јавен интерес (како што се човековите права или кривично-правните прашања) во надлежност на судовите наспроти јавниот интерес изразен во охрабрувањето на пристапувањето кон арбитража во трговските работи“.²¹

2.3. Граници на објективната арбитрабилност

Во изминатите неколку децении, паралелно со развитокот на правото *in favor arbitrandum*, се одвива и процесот на проширување на границите на арбитрабилноста на одредени видови спорови. Во правната теорија се истакнува дека „нациите ги рушат бариерите кон комплетно автономна арбитража со алармантна стапка. Овие земји повеќе не гледаат на арбитражата како на узурпација на суверенитетот на нивната власт или дури и на нивните сали на правдата“.²²

Постојат неколку категории спорови во врска со кои најчесто се поставува прашањето за арбитрабилноста. Тоа се: споровите во врска со права од интелектуалната сопственост; антимонополските спорови; спорови во врска со тргувањето со хартии од вредност; спорови во врска со стечајни постапки; спорови поврзани со кривично-правни прашања (поткуп и корупција); и акционерски спорови.

2.4. Објективната арбитрабилност во правниот систем на Република Македонија

Основен извор за регулирање на арбитрабилноста на споровите во внатрешното право на Република Македонија е Законот за меѓународна трговска арбитража од 2006 година.²³

²¹ Redfern Alan, Hunter Martin, International Commercial Arbitration, 2-nd edition, 1992, с. 137.

²² Sever Jay R., The Relaxation of Inarbitrability an public policy checks on U.S. and Foreign Arbitration: Arbitration out of Control?, Tulane Law Review, no. 65, June 1991 (<http://web.lexis-nexis.com> 2000), с. 29.

²³ Објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 39/06 од 2006 година.

Објективна арбитрабилност на спорите, односно подобноста на предметот на спорот да биде подложен на решавање пред меѓународна трговска арбитража ЗМТАРМ ја регулира со одредбите содржани во **ставите 2 и 6 од член 1**.

Овој вид арбитрабилност е поставен доста широко – пред меѓународна трговска арбитража можат да бидат подложени сите спорови што ги исполнуваат следниве два условия: а) да станува збор за спорови за права со кои странките слободно располагаат (член 1 став 2); и б) да станува збор за спорови за кои со закон не е предвидена исклучива надлежност на судот во Република Македонија (член 1 став 6). „Тенденцијата да се проширува категоријата арбитрабилни спорови... претставува одраз на широко распространето движење во компаративното право“,²⁴ кон кое се приклучи и македонскиот правен поредок.

2.4.1. Спорови за права со кои странките слободно располагаат

Во националните арбитражни правни системи, по правило, постои една општа одредба која го одредува критериумот на кој е оставена објективната арбитрабилност на спорите, а потоа се пропишуваат и посебни одредби кои ја исклучуваат арбитрабилноста за некои од спорите што го исполнуваат општиот критериум за арбитрабилност.²⁵

Во правниот систем на Република Македонија објективната арбитрабилност на спорите се врзува за оние права со кои странките слободно располагаат (член 1 став 2 од ЗМТА). Употребата на ваква општа формулација е карактеристична и за голем број правни системи, како што се, на пример, францускиот,²⁶ холандскиот,²⁷ хрватскиот,²⁸ словенечкиот,²⁹ грчкиот,³⁰ италијанскиот,³¹ бразилскиот,³² бугарскиот³³ и др. И поранешниот член

²⁴ Gaillard Emmanuel, Savage John (editors), Fouchard, Gaillard, Goldman, op. cit., c. 337.

²⁵ Т. Дескоски, Меѓународно арбитражно право, Скопје, 2016, стр. 172.

²⁶ Член 2059 в. в. член 2060 од Граѓанскиот законик (Code civile) на Франција.

²⁷ Член 1020 став 3 од холандскиот Закон за арбитражата од 1986 година.

²⁸ Член 3 од хрватскиот Закон за арбитражата од 2001 година.

²⁹ Член 4 став 1 од словенечкиот Закон за арбитражата од 2008 година.

³⁰ Член 867 од грчкиот Закон за граѓанската постапка.

³¹ Член 808 од италијанскиот Закон за граѓанската постапка.

³² Член 1 од бразилскиот Закон за арбитражата од 1996 година.

³³ Член 2 од бугарскиот Закон за меѓународната трговска арбитража од 1988 година, изменет и дополнет во 1993 година.

439 од ЗПП на Република Македонија ја употребуваше оваа општа формулација.

Во Германија³⁴ (и Австрија,³⁵ Белгија³⁶ и Словенија³⁷) е предвидено дека сите имотноправни барања се арбитрабилни, додека оние барања кои не се од имотноправна природа можат да бидат предмет на спогодбата за арбитража само ако странките за нив можат да склучат порамнување.

Во Швајцарија е усвоен полиберален режим, кој ја допушта арбитрабилноста за сите спорови кои се однесуваат на имотни односи (економски интереси).³⁸

Одредбата од член 1 став 2 од ЗМТА не би требало да се толкува рестриктивно, во смисла дека ги опфаќа единствено оние спорови за прашања кои се регулирани со диспозитивни правни правила. Напротив, многу поприватливо е полибералното доктринарно толкување на сферата на арбитрабилноста,³⁹ според кое пред арбитража можат да се изнесуваат сите **спорови во кои странките можат да склучат порамнување** и покрај тоа што спорот произлегува од односи кои се регулирани со императивни прописи. Тука би биле вклучени спорите од договорните односи, како и оние спорови што произлегуваат од вондоговорни односи, пред сè, за вондоговорната одговорност за надомест на штета.⁴⁰ Околноста што спорот е регулиран со императивни норми би требало да има влијание врз одредувањето на меродавното материјално право за решавање на спорот од страна на арбитражата. Така, доколку спорот кој е делумно регулиран со присилни прописи е изнесен пред арбитража, таа ќе биде должна да ги примени тие норми, кои според нивната

³⁴ Член 1031 став 1 од Книгата X од германскиот Закон за граѓанската постапка (ZPO) од 1997 година.

³⁵ Член 582 став 1 од дел шести, глава 4 од австрискиот Законик за граѓанската постапка од 2006 година.

³⁶ Член 1676 став 1 од глава 6 од белгискиот Законик за граѓанската постапка од 2013 година.

³⁷ Член 4 став 1 од словенечкиот Закон за арбитражата од 2008 година.

³⁸ Член 177 став 2 од швајцарскиот Закон за меѓународното приватно право од 1987 година.

³⁹ Така: Dika Mihajlo, Republika Hrvatska i jedinice lokalne samouprave kako stranke u međunarodnoj trgovačkoj arbitraži, Pravo u gospodarstvu, br. 1-2/1995 – цитирано според Čulinović-Herc Edita, Arbitrability of Unfair Competition Disputes, Croatia Arbitration Yearbook, no. 3, 1996, (<http://web.lexis-nexis.com> 2000), c. 9.

⁴⁰ Sajko Krešimir, op. cit., c. 6.

правна природа се правила на јавниот поредок.⁴¹ Можноста за располагање со одредено право би требало, затоа, да се набљудува во контекстот на постапката – ако странките би можеле непосредно или посредно да располагаат со одредено право надвор од постапката (отуѓувајќи го или стекнувајќи го со еднострано или со двострано правно дело) односно во некоја постапка, судска или управна (признавајќи го барањето, одрекувајќи се од него или склучувајќи судска спогодба за него), тогаш начелно станува збор за спор кој е арбитрабилен.⁴² Оттука, „спор за права со кои слободно се располага“ и „спор за кои може да се склучи порамнување“ треба да се толкуваат како синоними.

2.4.2. Спорови за кои со закон е предвидена исклучива надлежност на судот во Република Македонија

Исклучивата надлежност на судовите на одредена држава во современите арбитражни законодавства ретко се пропишува како ограничување на објективната арбитрабилност на споровите, односно како основ за неподобност на одреден спор да биде подложен на арбитража. Така, на пример, таа не е предвидена во арбитражното законодавство на Австрија, Германија, Франција, Швајцарија, Италија, Бразил, Белгија, а во поново време ниту на Словенија и Хрватска.

Исклучивата надлежност на судовите на Република Македонија прв пат е воведена во нашиот правен систем како ограничување на објективната арбитрабилност на споровите со Сојузниот закон за парничната постапка (ЗПП) од 1956 година,⁴³ а потоа беше задржана и во сите следни верзии на ЗПП. Како што веќе претходно наведовме, ова ограничување на арбитрабилноста е предвидено и во член 1, став 6 од ЗМГА.

Судот на Република Македонија е исклучиво надлежен единствено кога кога тоа е изречно определено со закон (ЗМПП, член 54).

Случаите за кои е пропишана исклучива надлежност на судовите на Република Македонија претежно се однесуваат на спорови кои не се

⁴¹ Така: Dika Mihajlo, Strana ulaganja i arbitraža, Naša zakonitost, бр. 5/1989, с. 569.

⁴² Triva Siniša, Uzelac Alan, Hrvatsko arbitražno pravo, Zagreb, 2007, с. 29.

⁴³ Член 437 став 1 од ЗПП од 1957 година (Објавен во „Службен лист на ФНРЈ“, бр 4/57).

арбитрабилни *ratione materiae*, односно се однесуваат на спорови за права за кои странките не можат да располагаат слободно.⁴⁴

Во поглед на споровите за права со кои странките можат да располагаат слободно, исклучива надлежност на судовите на Република Македонија е пропишана:

- за споровите за сопственост и другите стварни права на недвижности, во споровите поради попречување на владение на недвижности, како и во споровите настанати од наемни или закупни односи на недвижности, или од договори за користење стан или деловни простории, ако недвижноста се наоѓа на територијата на Република Македонија;⁴⁵
- за споровите за основање, престанок и статусни промени на трговско друштво, на друго правно лице или на здружение на физички или правни лица, како и за споровите кои се однесуваат на полномошноста на одлуките на нивните органи, ако друштвото, другото правно лице или здружение има седиште во Република Македонија;⁴⁶
- за споровите во врска со полномошноста на уписот во јавните регистри кои се водат во Република Македонија;⁴⁷

⁴⁴ Во ЗМПП се пропишани следниве такви случаи на исклучива надлежност на судот на Република Македонија:

- за брачните спорови, под услов едниот брачен другар да е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија (член 73 став 2);
- во споровите за утврдување или оспорување татковство или мајчинство, доколку е поднесена тужба против дете кое е државјанин на Република Македонија и има живеалиште, односно престојувалиште во Република Македонија (член 76 став 2);
- во споровите за чување, подигање и воспитување на деца кои се под родителска грижа, ако тужениот и детето се државјани на Република Македонија и ако двајцата имаат живеалиште во Република Македонија (член 78 став 2);
- спорови за старателство на државјани на Република Македонија (член 88).

⁴⁵ ЗМПП, член 69.

⁴⁶ ЗМПП, член 65.

⁴⁷ ЗМПП, член 66.

- за споровите во врска со пријавувањето и полноважноста на правата од индустриска сопственост, ако пријавата била поднесена во Република Македонија,⁴⁸ и
- за споровите за воздухоплов или брод кои се запишани во уписник во Република Македонија.⁴⁹

Исклучивата судска надлежност како основа за ограничување на арбитрабилноста на споровите е подложена на сериозна критика во правната теорија за државите во кои се применуваше поранешниот Сојузен ЗПП. Главниот аргумент на таквата критика беше тоа што таа во нашето „парнично право влезе во времето на неговото припаѓање на кругот на земјите на социјалистичкиот патернализам“.⁵⁰ Поради тоа, во новите закони за арбитражата на Хрватска и на Словенија, оваа негативна претпоставка за склучување на арбитражната спогодба е укината. За разлика од тоа, Законот за арбитража на Србија од 2006 година, исто како и нашиот член 1 став 2 од ЗМГА, ја задржа исклучивата надлежност на домашните судови како пречка за склучување арбитражна спогодба.

III. АРБИТРАБИЛНОСТ НА СПОРОВИТЕ ЗА КЛЕВЕТА И НАВРЕДА ВО ПРАВНИОТ СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Во 2012 година, во Република Македонија беше донесен Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, со што одредбите од Кривичниот законик кои се однесуваа на инкриминацијата на навредата и клевета беа укинати.⁵¹ На тој начин, клеветата и навредата од доменот на кривичното право беа префрлени во доменот на граѓанското право. Наместо во кривична постапка, постоењето на клевета или навреда, по донесување на новиот Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда, се утврдуваат во парнична постапка, во согласност со новиот концепт на правната природа на одговорноста на клеветата и навредата. Како една од новните кои е потребно да бидат истакнати е укинувањето на можноста да се бара надомест на штета предизвикана со клевета или навреда во кривична постапка на основ на

⁴⁸ ЗМПП, член 67.

⁴⁹ ЗПП, член 50.

⁵⁰ Така: Triva Siniša, Uzelac Alan, op. cit., c. 33.

⁵¹ Објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 143/2012 од 2012 година.

одредбите за материјална одговорност за сторено кривично дело, со што надоместокот на штета може да се оствари единствено во парнична постапка, а не во една од алтернативните постапки.

Анализирајќи го Законот за граѓанска одговорност за клевета и навреда, веднаш се забележува интенцијата на законодавецот во однос на објектот на заштитата, кој и натаму го остава да биде слободата на изразувањето и информирањето како една од битните основи на демократското општество.⁵² Според член 1 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, со Законот се уредува граѓанската одговорност за штета нанесена на честа и угледот на физичко или правно лице со навреда и клевета. Тоа означува дека се врши урамнотежување на општествениот интерес како основна карактеристика на демократските општества, од една страна, и индивидуалните права на поединците, од друга страна. Несомнено треба да се истакне дека овој закон не содржи само материјално-правни одредби, туку и процесно-правни. Предмет на регулирање на законот се дефинирањето на клеветата и навредата, исклучувањето на одговорноста за навредата и клеветата, товар на докажување, видот и обемот на штетата која може да му се надомести на оштетеното лице, рокот за поднесување на барањето за одговорноста и надоместокот на штетата итн. Произлегува дека станува збор за пропис кој е поставен како *lex specialis* во однос на Законот за облигациони односи, како материјален закон и во однос на Законот за парничната постапка како процесен закон.

Тоа што го свртува вниманието кон клеветата и навредата е односот кој се заснова помеѓу странките, од кои најчесто во улога на тужител се јавува носител на јавна функција, а во улога на тужен – поединец кој преку средствата за јавно информирање изнесува определени податоци и информации за носителот на јавната функција. Станува збор за однос, во кој, од една страна, носителот на јавната функција истапува во улога на оштетен кој работејќи за „поширокиот интерес“ е наклеветен или навреден од страна на лице кое е во улога на информатор на јавноста. Притоа, клеветата и навредата речиси во секој случај се користат во политички цели, односно намалување на угледот и рејтингот на носителот на јавната функција во очите на електоратот. Сосема природно се поставува прашањето која е линијата помеѓу кривичната и граѓанската одговорност доколку одговорноста за клевета и навреда се користи со цел да се гарантира слободата на изразување и информирање.

⁵² Член 2 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета.

Токму поради тоа, интересно е прашањето дали споровите за клеветата и навреда се арбитрабилни според позитивното право во Република Македонија. Одговорот треба да го бараме во одредбите на Законот за граѓанска одговорност за клеветата и навреда, Законот за облигационите односи и Законот за парничната постапка. Додека во Законот за граѓанската одговорност за клеветата и навреда се регулира видот на одговорноста за клеветата и навредата, поимот на клеветата и навреда и начинот на надоместокот на штетата, во Законот за парничната постапка се регулира и парничната постапка во која се остварува оштетното побарување и можноста за која авторите на овој труд веруваат дека постои, а тоа е постапката пред арбитража. Законот за облигационите односи, пак, се применува во однос на висината на надоместокот на штетата (вистинска штета и нематеријална штета).

Според Законот за граѓанска одговорност за клеветата и навреда, за навреда одговара тој што со намера да омаловажи, со изјава, однесување, објавување или на друг начин ќе изрази за друг понижувачко мислење, со кое се повредува неговата чест и углед.⁵³ За клеветата, пак, одговара тој што за друго лице со утврден или очевиден идентитет, со намера да наштети на неговата чест и углед, пред трето лице изнесува или пронесува невестинити факти што се штетни за неговата чест и углед, а знае или бил должен и може да знае дека се невестинити.⁵⁴

Како резултат на декриминализацијата на навредата и клеветата, во позитивното право на Република Македонија се постави прашање – дали споровите кои произлегуваат од клеветата и навредата сега се арбитрабилни. Одговор на ова прашање треба да побараме во правото со кое се регулира арбитрабилноста. Во македонското арбитражно право се користи двојниот тест за арбитрабилноста, односно се поставени два условия за позитивна арбитрабилност: 1. мора да станува збор за спор за права со кои странките слободно располагаат⁵⁵ и 2. да не постои исклучива надлежност на суд на Република Македонија за тој вид спорови.⁵⁶

Во однос на тужбеното барање за одговорност за клеветата и навреда, судот е потребно да донесе одлука за две правни прашања: најпрво, дали се работи за дејства кои ги извршило лицето против кое е поднесено барањето за одговорност и тие се квалификуваат како дела на клеветата и навреда, а во

⁵³ Член 6 од Законот за граѓанска одговорност за клеветата и навреда.

⁵⁴ Член 8 од Законот за граѓанска одговорност за клеветата и навреда.

⁵⁵ Член 1 став 2 ЗМТА и член 441 став 1 ЗПП.

⁵⁶ Член 1 став 6 ЗМТА.

случај на позитивен одговор на првото прашање, кој вид штета и во колкав обем треба да се надомести. Сè до законодавната реформа во 2012 година, првото прашање беше во исклучивиот домен на кривичното право и одговорот на ова прашање се добиваше преку водење кривична постапка. На тој начин не можеше да се поднесе тужба во парнична постапка за утврдување одговорност за клеветата и навреда. Веднаш можеме да заклучиме дека сè до 2012 година, прашањето за постоењето одговорност за клеветата и навреда беше прашање надвор од доменот на арбитражното право, и стануваше збор за неарбитрабилни спорови. Но, од друга страна, правото на надоместок на штета предизвикана со кривично дело, вклучително со навреда или клеветата, се сметаше за имотноправно (граѓанско-правно) барање, за кое оштетеното лице можеше, под услови утврдени во Законот за кривичната постапка, самото да определи дали ќе го постави отштетното побарување во кривичната постапка или, пак, ќе поведе парнична постапка.⁵⁷ Законот за облигационите односи, пак, пропишува дека правото да се бара надомест на штета предизвикана со кривично дело се смета за право со кое странките слободно располагаат.⁵⁸ Дополнително, за надоместокот на штета предизвикана со кривично дело никогаш не била предвидена исклучува надлежност на суд на Република Македонија. Сето ова нè упатува на заклучокот дека во однос на второто прашање, односно надоместокот на штета предизвикана со клеветата и навреда и пред 2012 година, односно пред донесување на новиот Закон за граѓанска одговорност за клеветата и навреда, двојниот тест за арбитрабилност беше исполнет и овој вид спорови беа арбитрабилни.

Но, што се случи навистина во 2012 година со донесување на новиот закон, погледнато низ призмата на арбитражното право? Со декриминализацијата на навредата и клеветата, дури и првото прашање, односно прашањето за утврдување на постоењето навреда или клеветата, се префрли во граѓанската правна сфера, при што судската заштита се остварува во парнична постапка.⁵⁹ Како директна последица на декриминализацијата, ова право се трансформираше во право со кое странките слободно располагаат, со што е исполнет првиот услов од двојниот тест за арбитрабилноста врз

⁵⁷ Овие услови се пропишани во членовите 110-118 од Законот за кривичната постапка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/2010).

⁵⁸ Види: Член 1131 ставови (1) и (2) Законот за облигационите односи („Службен весник на Република Македонија“ бр. 18/2001, 78/2001, 04/2002, 59/2002, 05/2003, 84/2008 и 81/2009).

⁵⁹ Види член 19 став 4 од Законот за граѓанска одговорност за клеветата и навреда.

основа на одредбите од член 1 став (2) од ЗМТА и член 441 став (1) од ЗПП. Во однос на вториот услов, не постои одредба во позитивното право на Република Македонија која пропишува исклучува надлежност на судовите на Република Македонија за споровите кои се однесуваат на клеветата и навредата. Произлегува дека и вториот услов е исполнет и двојниот тест за арбитрабилноста на споровите за надомест на штета кои произлегуваат од клеветата и навреда е исполнет.

Од анализата на ЗПП, се чини дека е неопходно да укажеме на една специфичност во однос на решавањето на споровите пред домашната арбитража во Република Македонија. Согласно со ЗПП, споровите без меѓународен елемент за права со кои странките можат слободно да располагаат можат да се решаваат пред постојаните избрани судови (арбитражи) кои се основани при стопанските комори и при други организации предвидени со законот.⁶⁰ Произлегува дека во домашната арбитража може да се договори единствено институционална арбитража, додека, пак, не постои можност странките да договорат *ad hoc*. Станува збор за одредба која е реликт на едно време на социјалистичка економија и уредување, кога постоеше монопол над стопанските субјекти во една единствена стопанска комора, кога беше третирана како државен орган, со што и арбитражата се третираше на ист начин. Несомнено, ова законско решение денес е апсолутно надживеано и несоодветно, имајќи ги предвид предностите на *ad hoc* арбитражата во однос на институционалната, поради што е неопходна и брза и соодветна редакција на ЗПП.

IV. ЗАКЛУЧОК

Со декриминализацијата на клеветата и навредата, преку донесување на новиот посебен закон за граѓанска одговорност за клеветата и навреда во 2012 година, законодавецот на Република Македонија ја отвори вратата за арбитражно решавање на споровите за надомест на штета кои произлегуваат од клеветата и навреда. Со префрлање на одговорноста во корпусот на граѓанското право, се создаде ситуација денес во парнична постапка да се одлучува и за квалификација на дејствата како дејства на клеветата или навреда, од една страна, но и за видот на штетата и висината на нејзиниот надоместок.

⁶⁰ Член 441 став 1 ЗПП.

Сето тоа предизвика свое влијание и врз арбитрабилноста на споровите кои се однесуваат на клеветата и навредата. Несомнено е дека станува збор за исклучиво граѓанско-правни односи за кои странките можат да договорат арбитража, и тоа и меѓународна (доколку постои странски елемент во односот) и домашна (но само институционална арбитража, а не и *ad hoc* согласно со ограничувањето на ЗПП за кое авторите сметаат дека треба да биде ревидирано во најскоро време).

БИБЛИОГРАФИЈА:

- R. Kuttner, "The Arbitrator as Leader and Facilitator: in Tony Cole, *The Roles of Psychology in International Arbitration*, International Arbitration Law Library, Volume, Kluwer Law International 2017;
- B. Hanotiau, "The Law Applicable to Arbitrability", *Singapore Academy of Law Journal*, 2014, 26 SAclJ;
- N. Blackaby, C. Partasides, A. Redfern, M. Hunter, *Redfern and Hunter on International Arbitration*, Oxford University Press, New York 2009;
- Moses L. Margaret, *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, Cambridge University Press, 2008;
- Perović Jelena, *Ugovor o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži*, Beograd, 1998;
- M. Heider, M. Nueber, H. Schumasher, A. Suwy, G. Zelier, "Dispute Resolution in Austria – an Introduction", Wolters Kluwer;
- Hanotiau Bernard, *L'arbitrabilité, Recueil des cours de L'Académie de droit international de la Haye*, 2002, Tome 296;
- Sajko Krešimir, *Arbitration Agreement and Arbitrability Solutions and Open Issues in Croatian and Comparative Law*, 3 *Croatian Arbitration Yearbook*, 1996, (<http://web.lexis-nexis.com> 2000);
- Böckstiegel Karl-Heinz, "Public Policy and Arbitrability", во збирката: Sanders Pieter (editor), *Comparative Arbitration Practice and Public Policy in Arbitration*, ICCA Congress Series No. 3, Deventer, 1987;
- K. Youssef, Part I Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 3 - The Death of Inarbitrability in Loukas A. Mistelis and Stavros L. Brekoulakis (eds), *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*, International Arbitration Law Library, Volume 19, Kluwer Law International 2009;
- S. Brekoulakis, Part I Fundamental Observations and Applicable Law, Chapter 2 – On Arbitrability: Persisting Misconceptions and New Areas of Concern in Loukas A. Mistelis and Stavros L. Brekoulakis (eds), *Arbitrability: International and Comparative Perspectives*, International Arbitration Law Library, Volume 19, Kluwer Law International 2009;

- Arfazadeh Homayoon, Arbitrability under the New York Convention: The Lex Fori Revisited, *Arbitration International*, Vol. 17, No. 1, 2001;
- Patocchi Paolo Michele, The 1958 New York Convention, *The Swiss Practice*, објавено во збирката: *The New York Convention of 1958, A Collection of Reports and Materials*, ASA Special Series, No. 9, Zürich, 1996;
- D. Schramm, E. Geisinger, P. Pinsolle, "Article II" in Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, a Global Commentary on the New York Convention, Wolters Kluwer, 2010;
- Tweeddale Andrew, Tweeddale Keren, *Arbitration of Commercial Disputes, International and English Law and Practice*, Oxford University Press, 2005;
- Level Patrice, L'arbitrabilité, *Revue de l'arbitrage*, 1992;
- Hanotiau Bernard, L'arbitrabilité, *Recueil des cours de L'Académie de droit international de la Haye*, 2002, Tome 296;
- Baron M. Patrick, Liniger Stefan, A Second Look at Arbitrability, Approaches to Arbitration in the United States, Switzerland and Germany, *Arbitration International*, Vol. 19, No. 1, 2003;
- Hascher Dominique, "Les Conditions d'arbitrabilité et la jurisprudence", *Competition and Arbitration Law*, dossier de l'Institut de la CCI, 1992 ;
- Redfern Alan, Hunter Martin, *International Commercial Arbitration*, 2-nd edition, 1992;
- Sever Jay R., The Relaxation of Inarbitrability an public policy checks on U.S. and Foreign Arbitration: Arbitration out of Control?, *Tulane Law Review*, no. 65, June 1991.;
- Dika Mihajlo, Republika Hrvatska i jedinice lokalne samouprave kako stranke u međunarodnoj trgovačkoj arbitraži, *Pravo u gospodarstvu*, br. 1-2/1995 – цитирано според Čulinović-Herc Edita, Arbitrability of Unfair Competition Disputes, *Croatian Arbitration Yearbook*, no. 3, 1996;
- Triva Siniša, Uzelac Alan, *Hrvatsko arbitražno pravo*, Zagreb, 2007;
- Татјана Зороска Камилевска, *Арбитражно право*, Скопје, 2015;
- Тони Дескоски, *Меѓународно арбитражно право*, Скопје, 2016.

SOME SPECIFIC ISSUES ABOUT ARBITRABILITY IN REPUBLIC OF MACEDONIA: FOCUS ON DEFAMATION

- ABSTRACT -

The authors of this text give an overview of the challenging question concerning the arbitrability of defamation disputes in Macedonia. Since arbitration is an alternative dispute resolution with public policy consequences, traditionally, some types of disputes are reserved for exclusive court jurisdiction. Such disputes are in the field of bankruptcy, family law and criminal law.

Starting from 2012, the concept for civil liability for defamation is introduced in Macedonia. By adopting the Law on Civil Liability for Insult and Defamation, defamation is no more a criminal offence. The Law on Civil Liability for Insult and Defamation shall guarantee the freedom of expression and information as one of the essential foundations of the democratic society. The restrictions on the freedom of expression and information are legally regulated by setting out strict conditions concerning the civil liability for insult and defamation, pursuant to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (Article 10) and the case-law of the European Court of Human Rights.